

Op weg naar een evidence-based practice

Wat zijn de leeropbrengsten van buitenonderwijs voor leerlingen van twaalf tot achttien?

En hoe kan je dit als docent faciliteren? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, is een literatuuronderzoek uitgevoerd en is een aantal praktijken bestudeerd.

Het onderzoek werd uitgevoerd met vier scholen die in 2013 een deel van hun onderwijs in de buitenomgeving hebben vormgegeven, namelijk Clusius College, Lentiz Onderwijsgroep, AOC de Groene Welle, en RSG Slingerbos Harderwijk. Daarnaast zijn docenten en experts geïnterviewd.

Typen buitenonderwijs

Buitenonderwijs kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Een overzichtelijke tweedeling voor buitenonderwijs is buiten-het-lokaal onderwijs en avontuurlijk buitenonderwijs.

In buiten-het-lokaal onderwijs wordt de buitenomgeving gebruikt als verrijking van het onderwijs of als vertrekpunt voor het onderwijs. In dit type buitenonderwijs komen leerlingen in aanraking met biologische, ecologische, geografische en/of sociale thema's. Het onderwijs past bij een specifiek vak (zoals aardrijkskunde) maar het kan ook interdisciplinair worden ingericht (zoals bij projectonderwijs). De activiteiten kunnen variëren van één les tot langer lopende projecten.

Bij avontuurlijk buitenonderwijs wordt de buitenomgeving gebruikt om uitdagende, avontuurlijke activiteiten zoals survivals, te ondernemen. Dit wordt vaak gecombineerd met overnachtingen. De leeromgeving is vaak op afstand van de directe schoolomgeving. De activiteiten zijn niet per se verbonden met het lesprogramma in de school.

Leeropbrengsten

Bij buiten-het-lokaal onderwijs verwerken leerlingen gemakkelijk kennis over de betreffende onderwerpen. Deze kennis blijkt vaak ook op lange termijn te beklijven. Daarnaast leren ze buiten ook praktische vaardigheden, bijvoorbeeld onderzoeksvaardigheden.

Zowel in buiten-het-lokaal onderwijs als in avontuurlijk buitenonderwijs wordt uitvoerig gerapporteerd over opgedane sociale vaardigheden, zoals samenwerken en kritisch denken. Deze opbrengsten worden vooral gerealiseerd naarmate buitenonderwijs langer duurt. Daarnaast dragen beide vormen van onderwijs bij

aan een positieve attitude op het gebied van milieu en aan zelfvertrouwen en zelfredzaamheid van leerlingen. Zowel bijzondere (krachtige) ervaringen als langdurig buitenonderwijs dragen bij aan positieve attitudeveranderingen.

Docentcompetenties

De docent heeft vanzelfsprekend een prominente rol in het realiseren van leeropbrengsten in de buitenomgeving. Interviews, observaties en literatuur leren ons dat de volgende docentcompetenties van belang zijn:

- Interpersoonlijke competentie (bijv. kunnen inspelen op de verschillen tussen leerlingen en hun persoonlijke beleving van buitenonderwijs)
- Leerlingen verantwoordelijkheid geven over eigen leren (bijv. eigen onderzoek laten opzetten en uitvoeren)
- Balans vinden tussen sturen en loslaten (bijv. leerlingen op weg helpen maar ook de kans geven om fouten te maken)
- Enthousiast rolmodel vormen (bijvoorbeeld niet schrikken van een slang)
- Om kunnen gaan met verrassingen (bijv. maak gebruik van onverwachte ervaringen buiten)
- Een gedegen kennisbasis van natuur, milieu en leefomgeving kan helpen om de leerlingen te stimuleren en enthousiasmeren.

Enkele conclusies

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de buitenomgeving zeer geschikt is voor het bijbrengen van verschillende kennis, vaardigheden en attitudes. Het rendement is hoger naarmate de leerlingen vaker en langer naar buiten gaan, en daardoor meer gewend zijn aan het buiten leren. Tijdens korte buitenactiviteiten kan echter al relevante kennis worden opgedaan.

De docentcompetenties die buiten aangesproken worden, zijn andere dan die we in het klaslokaal nodig hebben. Maar dat is te leren.

“Ik heb wel heel vaak met de kids:
Zo we gaan naar buiten ...
wordt toch wel als hoera ervaren”

Gerrit Heeringa, docent

Meer informatie

Stan Frijters

E s.frijters@stoasvilentum.nl